

*Т. В. Щербина, канд. екон. наук,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”*

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

Протягом останніх років фінансовий сектор багатьох країн зазнав значних трансформацій, що вплинуло на діяльність регуляторів. Порівнюючи системи банківського регулювання, що сформувалися у розвинених країнах та країнах, які розвиваються, слід відмітити особливості, що притаманні останнім та сформувалися як наслідок специфічних характеристик їх фінансових систем та історичного розвитку. Тож розглянемо особливості системи банківського регулювання та нагляду, що сформувалася в Україні.

Навіть трактування самого терміну “банківське регулювання” має в українській науковій літературі свої особливості. Деякі науковці не відрізняють даний термін від “банківського нагляду”, проте більшість з них схильні до думки, що дані поняття є двома самостійними, проте взаємопов’язаними науковими термінами. Західний науковий світ в основному, навпаки, не розмежовує цих понять, поєднуючи їх під терміном “банківський нагляд”.

У світовій практиці виділяють три основні моделі наглядових систем: секторну, за завданнями та модель єдиного нагляду (мегарегулятора). Україна є представником групи країн із секторною моделлю, до якої також входять і Росія, Казахстан та ін.

Система банківського регулювання в Україні передбачає головуючу роль центрального банку, що визначається ст. 1 Закону України від 20.05.99 “Про Національний банк України”, у якій банківське регулювання визначається як “одна із функцій НБУ, що полягає у створенні системи норм, які регулюють діяльність банків, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства”.

Держава в особі Національного банку України здійснює регулювання комерційних і державних банків на макрорівні шляхом впровадження в дію відповідних нормативно-правових актів.

Для пруденційного регулювання діяльності банків розроблена система банківського нагляду, що має ієрархічну структуру і функціонує як єдиний механізм у складі центрального апарату та регіональних управлінь НБУ.

Для ефективного та надійного здійснення регулювання банківської системи на рівні центрального апарату існують департаменти, відділи та служби.

На регіональному рівні, як і на центральному, система банківського нагляду представлена Комісією з питань нагляду і регулювання діяльності банків при територіальному управлінні та відповідними підрозділами.

Однак, незважаючи на достатньо розгалужену та потужну мережу регуляторних органів і систему державного контролю за розвитком фінансового сектору з боку окремих міністерств, передбачити фінансову кризу та вжити своєчасних заходів щодо послаблення її наслідків в Україні не вдалося.

Фактично головною причиною глибокої системної фінансової кризи в Україні можна визначити неконтрольоване зростання кредитування населення, із чим погоджується і Асоціація Присяжних Сертифікованих Бухгалтерів (АССА) у своєму звіті: "...ядром проблеми є зловживання короткостроковими договорами, поєднані з браком відповідальності як у фінансових установах, так і між керівництвом та акціонерами...". Зважаючи на це, головним ризиком, з яким стикається банківська система України, є кредитний.

Крім того, сила впливу кризових явищ на фінансовий сектор сигналізує і про недосконалість самої системи банківського регулювання та нагляду. І серед головних проблем, які характеризують її розвиток, можна виділити недостатню інституційну, операційну та фінансову незалежність, що не дозволяє, з одного боку, уникнути впливу законодавчої та виконавчої гілок влади при прийнятті рішень, а з іншого – значно обмежує можливості регуляторів щодо здійснення оперативних регуляторних заходів.

Щербина, Т.В. Особливості системи банківського регулювання та нагляду в Україні [Текст] / Т.В. Щербина // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (8–9 листопада 2012 р.). – Суми : УАБС НБУ, 2012. – С. 210-211.